

Üdvözet Finnországból

Markku Komonen

Makovecz Imrével 1980-ban találkoztam először. Éppen akkor kezdtem el dolgozni a Finn Építőművészeti Múzeumban a kiállítási osztály vezetőjeként. Feladatom az volt, hogy kiállításokat szervezzek külföldre a finn építészeiről, és érdekes kiállításokat hozzak külföldről Finnországba.

Reima Pietilä mondta nekem: emlékezz a *Makovecz* névre, ha Magyarországon jársz. El is jutottam Budapestre, és találkoztam Makovecz Imrével és egy pár közeli kollégájával. Kaptam fényképeket és rajzokat a munkáikról, amiket megmutattam Helsinkiben a múzeum igazgatójának, Juhani Pallasmaanak, és úgy határoztunk, hogy meghívjuk őket, tartsanak egy kiállítást munkáikból. A kiállítás neve ez volt: *Jelképek és a hagyomány – A magyar építészet új hulláma*.

A kiállítás megalapozta nemzetközi hírüket. Írtam is erről a finn építészeti újságba, a *Suomen Arkkitehtilehti*-be és a norvég *Byggekunst*-ba.

Egy érdekes, rendhagyó jelenségről volt szó a posztmodern amerikanizált pillanatában. Ez a magyar új iskola regionális vonásaival kapcsolódott ahhoz a jelenséghez, ami felütötte a fejét Svájcban, Ticinóban és Portugáliában, O'Porto vidékén.

Érdeklődve figyeltük ezeknek az áramlatoknak a fejlődését, és meghívunk Helsinkibe egy csoportot Ticinóból meg Alvaro Sizat O'Portoból, még mielőtt világhíresek lettek volna.

Makovecz Imrét és családját közelebbről is megismertem. Mikor Mako-

vecz Anna Helsinkibe jött művészeteket tanulni, édesanyja, Marianne szép és finom levelet írt nekem. Imre levele rövidebb volt és egyenesebb. Azt mondta: a lányom Finnországba megy, segítsd, amennyire csak tudod. Anna fiatalon a Szabad Művészeti Iskolában tanult, amikor végzett ott is tanított, és tökéletesen megtanulta a finn nyelvet. Fiatalon én is ott tanultam, mert úgy éreztem, nem kapok elég művészeti oktatást az építészeti iskolában. Később a Szabad Művészeti Iskola vezetőségének igazgatója is voltam.

Aztán Anna testvére, Pál is Helsinkibe jött, hogy folytassa tanulmányait a Sibelius Akadémián, ahol megismerkedett a feleségével is, a zongorista Reetával. Ő is megtanult finnül.

Makoveczcel együtt nyaraltunk családostul Sarlópuszta lovasfarmján, ami paradicsomi környezet volt az akkor lovakba szerelmesedett lányomnak, akit szintén Annának hívnak.

Imrével együtt eregettünk magyar sárkányokat. Ezek selyemvékonyosságú anyagból készültek szépségek voltak. A gerincük vékony, egyenes alumíniumcsőből készült, a szárnyakat műgyantából készült, rugalmas, íves merevítők tartották. A háromszög alakú anyag két hosszú oldala csapkodott a szélben, mint a lepke szárnyai. Kaptam is két sárkányt, egy kéket és egy feketét. Szépen repültek a messzi északon is. Utoljára egy hetet töltöttünk együtt a Tiszánál, Makoveczék nyaralójában.

Első találkozásunk óta Imre nemzetközi hírnevet szerzett.

Igazi nemzeti romantikus volt és igazi építő, nem illusztrátor, ahogy sok más építész manapság. Elmélyült a népi hagyományok gyökeréig, a mítoszokig és szimbólumokig, ahogy Finnországban Eliel Saarinen, Lars Sonck és sokan mások; mint Magyarországból Kós Károly és sokan a muzikusok, művészek és költők közül Finnországból és Magyarországból.

Emlékszem, egyszer rajzolt nekem egy képet, ami egy hagyományos magyar parasztházat és a részleteit ábrázolta. A ház részei mind az emberi test részeire utaltak. Előadásaimon sokszor használtam ezt a rajzot, amikor az építészet ősi antropomorf valójáról beszéltem.

Elmentem Imre sírjához tavaly, amikor a koszorúk még frissek voltak, és úgy gondolok rá, mint jó barátra és idősebb mesteremre, habár elég különböző házakat rajzolunk.

Nem volt közös nyelvünk, de a gyerekek finn nyelvtudása és Marianne angoltudása megoldotta a problémát.

Ha manapság Imrere gondolok, mint nemzeti romantikus idealistára, óhatatlanul eszembe jutnak még nagyobb kérdések is.

A kilencvenes évek elején hozott nekem ajándékba egy kis darabot abból a szögesdrótból, ami elválasztotta egymástól Kelet- és Nyugat-Európát. A kis dobozba zárt drótot még mindig őrzöm, mint emléket arról a pillanatról, ami óriási elvárásokat ébresztett egy történelmi helyzetben.

Manapság nem tudom nem furcsállni Magyarország politikáját az új Európában.

Mindig izgatott a helyi és a nemzeti identitás, az ősi gyökerek, mítoszok és szimbólumok. De mégannyira izgat az, hogy ezekben a dolgokban mi a közös különböző népek és kultúrák számára időtől és helytől függetlenül.

Sajnálom, hogy ezekről az érdekes dolgokról már nem tudunk beszélni Imrével.

Makó, zenepavilon, 2012